

Pirkanmaan hyvinvointialue
PL 272, 33101 Tampere

Vastaus valtuustoaloitteeseen
30.1.2026

Vastaus keskustan aluevaltuustoryhmän valtuustoaloitteeseen

Hyvinvointialueen palveluita koskevan päätöksentekorakenteen selkeyttäminen

1. Yleistä

Aloitteen käsittely

Keskustan aluevaltuustoryhmä jätti 29.4.2025 aloitteen, jossa esitetään hyvinvointialueen palveluita koskevan päätöksentekorakenteen selkeyttämistä. Aloitteen tavoitteena on parantaa päätöksenteon läpinäkyvyyttä ja ymmärrettävyyttä sekä tukea luottamushenkilöiden ja kansalaisten tiedonsaantia ja vaikuttamismahdollisuuksia.

Aloite sisältää seuraavat toimenpide-ehdotukset:

- päätöksenteon selkeyttäminen
 - o *laaditaan selvitys/kartta siitä, kuinka palveluista päätetään: Mitkä päätökset menevät aluevaltuustoon, mitkä aluehallitukseen, ja mitkä viranhaltijoille – minkä tason johtaja mistäkin asiasta päättää.*
- valituskelpoisten päätösten selkeyttäminen
 - o *laaditaan selvitys/kartta siitä, minkä tyyppisistä päätöksistä tarvitaan valituskelpoinen päätös, ja mistä ei (esimerkiksi – voidaanko ja millä perusteella ikäihmisten päivätoimintaa rajoittaa, tai millä perusteella kotiin tuotavia palveluita voidaan muuttaa)*
- tiedottamisen kehittäminen
 - o *tiedotetaan aluehallitusta ja aluevaltuustoa esimerkiksi osavuosisikatsauksen käsittelyn yhteydessä tehdyistä päätöksistä (jotka on delegoitu pois näiltä toimielimiltä).*

Tässä vastauksessa käsitellään hyvinvointialueen päätöksentekoa erityisesti palvelujen järjestämisen näkökulmasta, sillä aloitteessa viitataan konkreettisesti palvelujen verkoston esimerkkeihin. Vastausta varten ei ole laadittu erillisiä selvityksiä tai karttoja, mutta siinä viitataan olemassa oleviin päätöksenteon kuvauksiin. Vastaukseen liitetään

johtamisjärjestelmäkuvaus 11/2025, jossa on kuvattu hyvinvointialueen päätöksentekovaltuudet kokonaisuutena.

Aloitteessa nostetaan esille kehittämiskohteita, jotka on tunnistettu myös virkavalmistelussa. Keskustaryhmän tekemä aloite on tärkeä lisä jatkokehittämiseen.

Poliittinen valmistelu ja päätöksenteko

Poliittisten toimielinten tehtävät ja päätösvalta määritellään hallintosäännössä. Toimielinten rakennetta ja toimivallan jakoa tarkasteltiin demokratiarakenteen kehittämisprojektissa 2023 - 2024. Aluevaltuusto teki muutoksia aluevaltuuston ja aluehallituksen väliseen toimivallan jakoon erityisesti palvelujen verkoston päätöksenteon osalta.

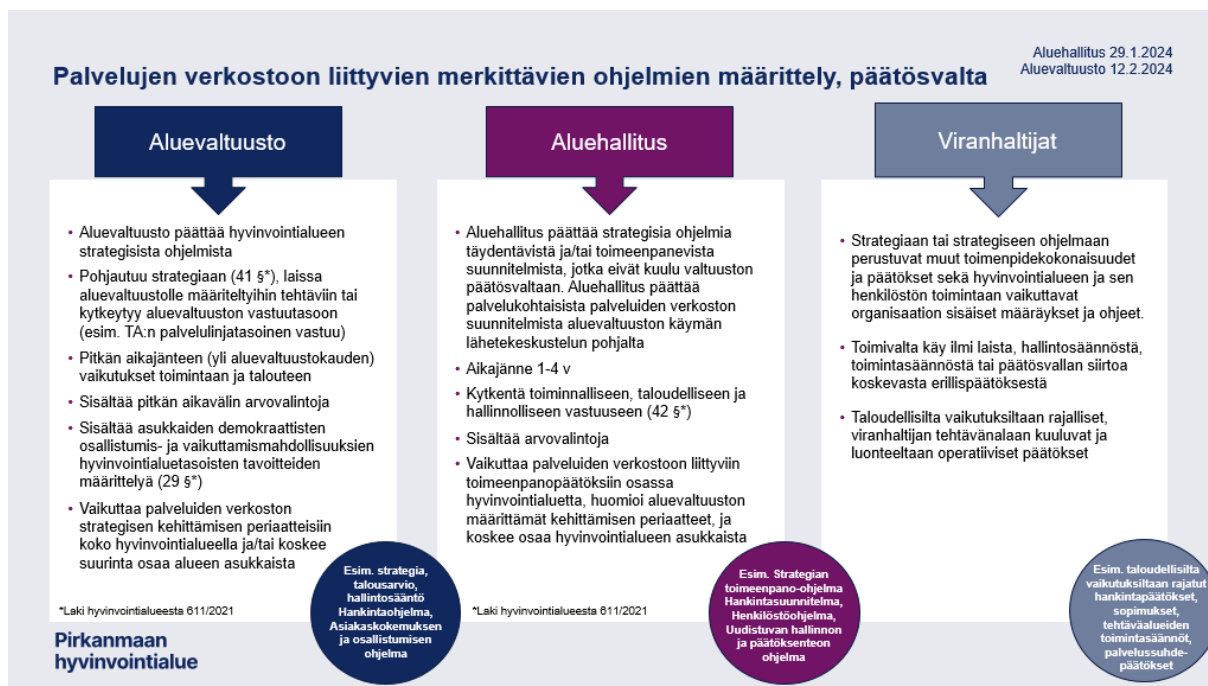
Aluevaltuusto vastaa palvelujen järjestämisestä. Aluehallitus vastaa järjestämisen toimeenpanosta. Johtamisjärjestelmän kuvauksessa (2025) työnjako on esitetty tiivistetysti seuraavasti:

Järjestäminen ja sen johtaminen

- Hyvinvointialueen ylimmän päätösvallan käyttäjänä **aluevaltuusto** vastaa palveluiden järjestämisestä ja palvelutuotannon ohjaamisesta.
 - Valtuuston järjestämisen "työkaluja" ovat mm. hyvinvointialueen strategia, talousarvio, pelastustoimen palvelutasopäätös, omistajaohjauksen periaatteet, strategiset ohjelmat ja kehitysohjelmat, tilinpäätös.
- Aluehallitus** vastaa järjestämisvastuun toteutuksesta.
 - Aluehallituksen "työkaluja" ovat mm. strategian toimeenpanosuunnitelma, muut kuin valtuuston päättämät toimintaohjelmat, suunnitelmat sekä kriteerien ja periaatteiden määrittäminen, sopimukset.
 - Hyvinvointialuejohtaja** johtaa talouden, hallinnon ja toiminnan kokonaisuutta aluehallituksen alaisuudessa.
 - Konsernijohtaja** vastaa hyvinvointialueen järjestämisen prosesseista (hallinto, toiminta, talous) hyvinvointialuejohtajan alaisuudessa. **Sosiaali- ja terveysjohtaja** ja **pelastusjohtaja** vastaavat tehtäväalueensa palvelujen järjestämisestä.
 - Hyvinvointialueen johtoryhmällä** on järjestämisen näkökulmia yhteensovittava rooli. Myös **tehtäväalueiden ja palvelulinjojen johtoryhmät** käsittelevät osaltaan järjestämisen kysymyksiä.
- Tarkastuslautakunta** vastaa hallinnon ja talouden tarkastuksen sekä arvioinnin järjestämisestä.

Periaatteellisella tasolla toimivallan jako palvelujen verkoston päätöksenteossa on esitetty alla olevassa kuvassa (2024).

Aluevaltuusto päättää

- *strategiasta, talousarviosta sekä investointisuunnitelmaesityksistä ministeriöille*
- *palvelujen verkoston periaatteista (palvelutarpeeseen vastaaminen, palvelujen saatavuus ja saavutettavuus, henkilöstön riittävyys, kustannusten hallinta sekä tarvittavien investointien mahdollistaminen)*
- *strategisista palvelujen kehittämisohjelmista ja niiden muutoksista (muun muassa IKI2035 ja VAPA2035, LAPE2035 (tulossa keväällä 2026), monituottajaohjelma, hankintaohjelma, tilaohjelma).*

Aluehallitus päättää

- *kehitysohjelmiin perustuvista konkreettisista suunnitelmista*
- *palvelujen myöntämisen kriteereistä*
- *palveluista, joissa otetaan käyttöön palveluseteli tai lakkautetaan se*
- *hankintasuunnitelmasta ja tuotantotapa-analyyseistä*
- *yli 30 me hankinnoista*
- *vastaa sekä oman että ostopalvelutuotannon valvonnan järjestämistä*

Aluehallitus päättää palvelukohtaisista palveluverkkosuunnitelmista aluevaltuuston käymän lähetekeskustelun pohjalta ja kuultuaan asianmukaisia jaostoja, valiokuntia ja vaikuttamistoimielimiä aiheesta.

Valmistelufoorumit

Hyvinvointialueen päätöksenteossa painotetaan valiokuntavalmistelun merkitystä strategisesti merkittävissä asioissa. Valtuuston hyväksymässä valiokuntaohjelmassa yksilöidään ne asiat, joissa valiokunnat säännönmukaisesti ottavat osaa valmisteluun.

Palveluiden käyttäjien ja hyvinvointialueen asukkaiden osallistumismahdollisuuksia voidaan edistää muun muassa järjestämällä keskustelu- ja kuulemistilaisuuksia sekä asiakasraateja, selvittämällä palvelujen käyttäjien mielipiteitä ennen päätöksentekoa sekä vaikuttamistoimielimien ja -foorumien aloitteilla ja lausunnoilla.

Viranhaltijaorganisaatio

Hyvinvointialueen organisaation perusrakenne muodostuu neljästä tehtäväalueesta; sote – palvelut, pela – palvelut, strateginen ohjaus ja järjestäminen sekä tukipalvelut.

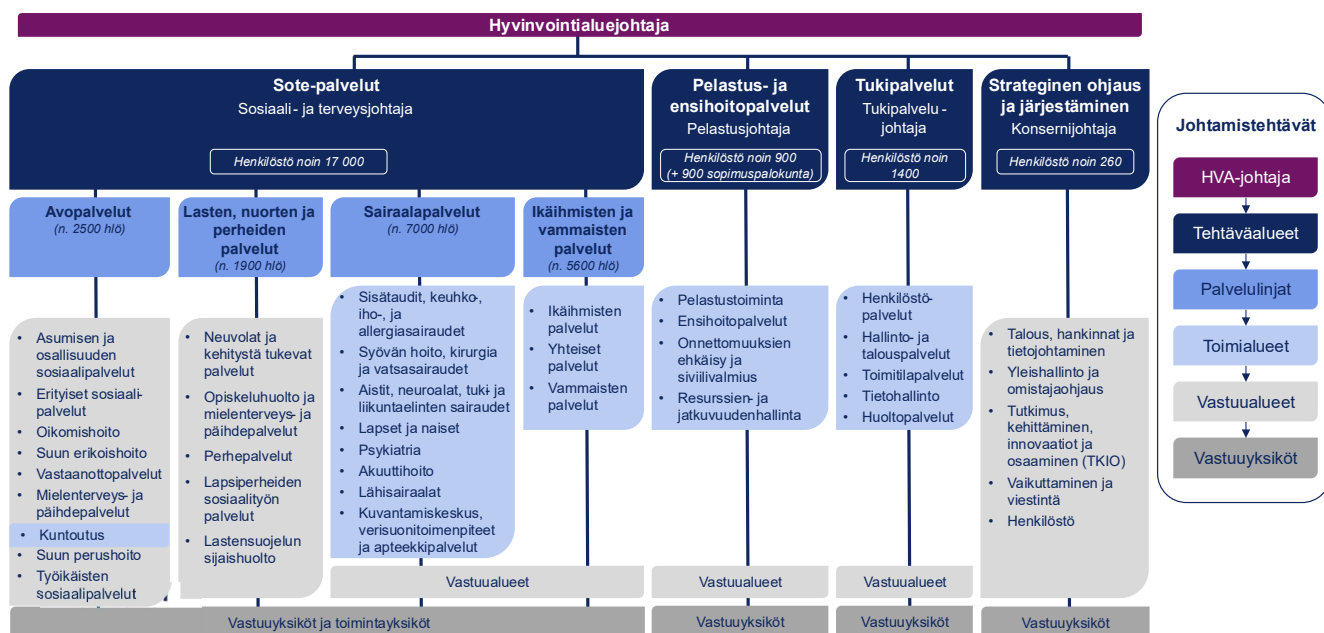
Hallintosäännössä viranhaltijoiden tehtävät ja päätösvalta on määritelty pääsääntöisesti palvelulinjajohtaja -tasolle saakka. Siitä eteenpäin viranhaltijoiden tehtävät ja päätösvalta määritellään toimintasäännöissä. Hyvinvointialuejohtaja päättää hallinnon toimintasäännöllä hyvinvointialueen hallinnon ja siihen kuuluvien tehtäväalueiden organisoinnista. Tehtäväaluejohtajat (konsernijohtaja, sote-johtaja, pela-johtaja ja tukipalvelujohtaja) hyväksyvät toimintasäännöt oman tehtäväalueensa osalta.

Hyvinvointialueen viranhaltijoiden päätösvaltat on koottu ns. vastuumatriisiin, jota päivitetään sääntöpäivitysten ja delegointipäätösten yhteydessä. Vastuumatriisia pidetään yllä intrassa ja sen tarkoituksena on auttaa päätösvalmistelijoita tunnistamaan kussakin tilanteessa oikea päätöksentekijä.

Viranhaltijaorganisaatio 1.1.2026.

Tausta Järjestäminen Johtamistehtävät Päätöksenteon delegointi Johtoryhmät ja -tiimit sekä verkostojohtaminen Yhteistoiminta ja henkilöstöjohtaminen Ulkoisten resurssien johtaminen Työkalut ja mittarit Asiakirjat

Pirkanmaan hyvinvointialueen viranhaltijaorganisaatio 1.1.2026

2. Operatiivinen päätöksenteko

Oikeudellinen tausta

Hyvinvointialuelain mukaan oikaisuvaatimuksen ja aluevalituksen voi tehdä vain hyvinvointialueen viranomaisen lopullisesta päätöksestä. Lopullisia ovat yleensä päätökset, joilla asia on hyvinvointialueella ratkaistu tai jätetty tutkimatta. Muutoksenhaku on kielletty päätöksistä, jotka koskevat vain valmistelua tai täytäntöönpanoa. (119 §)

Aluevaltuuston ja -hallituksen hyväksymien suunnitelmien ja periaatteiden sekä kriteerien toimeenpano kuuluu viranhaltijoiden vastuulle. Toimeenpanopäätökset eivät pääsääntöisesti ole valituskelpoisia. Täytäntöönpanosta päättävällä viranomaisella saattaa kuitenkin joskus olla täytäntöönpanossa siinä määrin itsenäistä harkintavaltaa, että päätöstä ei voida katsoa ”vain” täytäntöönpanoksi. Täytäntöönpanosta ei myöskään ole kysymys, jos täytäntöönpano toteutetaan toisin kuin on alun perin päätetty. Tämän kaltaisissa tilanteissa tulee tehdä valituskelpoinen päätös.

Sosiaali- ja terveydenhuollossa on myös paljon tosiasiallista hallintotoimintaa, josta ei tehdä päätöstä eikä siten myöskään anneta muutoksenhakuohjetta. Tällaisia toimenpiteitä ovat esim. tutkimus- ja suunnittelutoimet, hoito- ja hoivatoimenpiteiden suorittaminen, erilaisten tukipalvelujen suorittaminen, koulutusten pitäminen jne. (hallintolakia koskeva HE 72/2002 vp, s. 46).

Hyvinvointialueen viranhaltijoiden päätösvaltuudet palvelujen verkoston asioissa

Hallintosäännön (voimassa 9.6.2025) mukaiset päätösvaltuudet:

- *sosiaali- ja terveystoimintajohtaja*
 - o *vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon oman ja ostopalvelu - tuotannon järjestämisestä kokonaisuutena (18 §)*
 - o *päättää palvelutuotannon ja johtamansa tehtäväalueen tarkemmasta organisoinnista ja henkilöstön tehtävistä toimintasäännöllä (22 §)*
- *soten palvelulinjajohtaja palvelulinjansa osalta*
 - o *vastaa palvelulinjansa oman ja ostopalvelu -tuotannon järjestämisestä (24 §)*
 - o *päättää toiminnan organisoinnista ja kehittämisestä hyvinvointialueen strategian ja sosiaali- ja terveystoimintajohtajan hyväksymän toimintasäännön mukaisesti (25 §)*

Sosiaali- ja terveystoimintajohtajan hyväksymä toimintasääntö (voimassa 15.9.2025)

2 Palvelulinjajohtajien, toimialuejohtajien ja vastuualuejohtajien tehtävät

Palvelulinjajohtajien yleiset tehtävät ovat:

1. vastata palvelulinjansa oman ja ostopalvelu -tuotannon järjestämisestä

• ---

Toimialue- ja vastuualuejohtajat vastaavat edellä mainituista tehtävistä oman toimi-/vastuualueensa osalta palvelulinjan yhteisten linjausten mukaisesti.

Toimeenpanopäätökset ja niiden valituskelpoisuus

Aluehallituksen hyväksymät palvelujen verkoston suunnitelmat (liitteessä) ovat yksityiskohtaisia ja konkreettisia. Ne sisältävät mm. fyysisten toimipaikkojen sijaintia, aukioloaikoja, ja palvelukuvauksia koskevat suunnitelmat.

Aluehallituksen hyväksymiä suunnitelmia muutetaan vain aluehallituksen päätöksellä ja siitä on kirjaukset päätöksissä. Jatkossa on tarpeen määritellä, miten suunnitelmien vähäisten muutosten osalta toimitaan ja mitä voidaan pitää vähäisinä muutoksina.

Palvelujen järjestämiseen liittyviä aluevaltuuston tai aluehallituksen päätöksiin perustuvia toimeenpanopäätöksiä / päätösvaltuuksia ei ole tällä hetkellä sote-tehtäväalueen toimintasäännössä yksilöity.

Toimeenpanopäätökset muodostavat moninaisen joukon, eikä niiden kattava luettelointi ole mahdollistakaan. Toimeenpano voi liittyä muun muassa palvelu- ja aukioloaikoihin sekä palvelujen, palvelukokonaisuuksien ja palveluketjujen toteuttamistapoihin. Harkinta siitä, onko toimeenpanosta tehtävä valituskelpoinen päätös, on yksittäisissä asioissa ko. palvelulinjan johtajalla tai toimi-/vastuualueen johtajalla.

Sote -tehtäväalueella on tehty syksyn 2025 aikana kartoitusta siitä, minkälaisia toimeenpanopäätöksiä on tähän mennessä hyväksyttyjen palveluverkkosuunnitelmien pohjalta tehty. Kartoituksen perusteella on mahdollista antaa yleiset toimintaohjeet valituskelpoisten toimeenpanopäätösten tunnistamiseksi. Ohjeistukseen saadaan tukea myös tuoreesta eduskunnan oikeusasiamiehen päätöksestä.

Eduskunnan oikeusasiamies antoi 29.10.2025 ratkaisun terveyspalvelujen järjestämisestä (Kanta-Hämeen hyvinvointialuetta koskeva asia). Ratkaisussa otetaan kantaa siihen, edellyttävätkö päihde- ja mielenterveyspalvelujen ja laboratoriotoinnin aukioloaikojen muutokset toimipisteessä valituskelpoista päätöstä.

Oikeusasiamies katsoo, että aukioloaikojen muutoksessa kyseisissä tilanteissa on kysymys terveydenhuollon toimipisteen ja tiettyjen palvelujen saatavuudesta ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisestä. Huomioon tulee ottaa hyvinvointialueilla ja järjestämislaissa säädetyllä tavalla yhdenvertaisuus ja saavutettavuus sekä palvelun tarpeen ja määrän määrittelemisen. Oikeusasiamies toteaa myös, että tavanomaiset aukioloaikojen vähäiset muutokset voivat olla oikeudellisesti arvioituna tosiasiallista hallintotoimintaa. Tosiasiallinen hallintotoiminta ei edellytä valituskelpoisten päätösten tekemistä.

3. Viestintä palveluista ja päätösvalmistelusta

Hyvinvointialue kohdentaa viestintää henkilöstölle, asiakkaille, asukkaille, päättäjille sekä medialle niissä kanavissa, joissa heidät parhaiten tavoitetaan. Viestinnässä on tunnistettu tarve kertoa laajoista asiakokonaisuuksista ymmärrettävästi. Esimerkkinä hyvinvointialueen verkkosivuille luotu palveluverkko-osio, johon on koottu kaikki palveluverkkotyöhön liittyvät uutiset ja päätökset.

Aluevaltuuston ja aluehallituksen kokouksista laaditaan ennakko- ja päätöstiedotteet, joissa kerrotaan keskeisistä käsiteltävistä asioista ja tarvittaessa äänestystuloksista. Tiedotteet lähetetään luottamushenkilöille sähköpostilla, julkaistaan intrassa, verkkosivuilla, sosiaalisessa mediassa ja STT-Info-palvelussa. Myös jaostojen ja muiden toimielinten asioista voidaan tiedottaa, jos asia on merkittävä asukkaiden, työntekijöiden tai median näkökulmasta.

Yleisön ja luottamushenkilöiden tiedonsaantia tuetaan julkaisemalla viranhaltijapäätöksiä hyvinvointialueen verkkosivuilla. Nähtäville yleiseen tietoverkkoon julkaistaan kaikki päätökset, joihin asukkailla on muutoksenhakuoikeus tai jotka muuten on saatettava heidän tietoonsa. Erityinen tiedottamisintressi kohdistuu ylimpien johtajien päätöksiin.

Luottamushenkilöllä on oikeus saada viranomaisilta ja konsernijohdolta sellaisia tietoja, joita hän tarvitsee tehtävässään, vaikka tiedot eivät olisi vielä julkisia. Tiedonsaantioikeus kuitenkin rajoittuu salassapitosäännösten mukaisesti.

Toimielimet saavat valmistelussa olevia asioita tiedokseen aamu- ja iltakouluissa, seminaareissa sekä kokousten yhteydessä. Tarvittaessa toimielimille, valiokunnille ja vaikuttamistoimielimille järjestetään sekä yhteisiä että omia informaatiotilaisuuksia.

4. Päätöksenteon valvonta

Aluehallitus voi ottaa käsiteltäväkseen asian, joka on siirretty sen alaisen viranhaltijan tai jaoston toimivaltaan ja jossa kyseinen viranomainen on jo tehnyt päätöksen. Tällä hetkellä aluehallitus on rajannut pois säännöllisen otto-oikeus ilmoituksen piiristä pois palvelussuhdeasiat (vain johtavien viranhaltijoiden vakinaiseen virkaan ottamisesta ilmoitetaan), alle 1 M€ hankinta-asiat sekä lääkehankinnat. Otto-oikeusasiat ilmoitetaan aluehallituksen kokouksen esityslistalla. Kiiretilanteissa ilmoitus tehdään aluehallituksen puheenjohtajalle.

Kaikki hyvinvointialueen hankintapäätökset julkaistaan tietoverkossa.

Vastuumatriisia on tarkoitus kehittää tekoälyn avulla siten, että päätösvalmistelijoiden työkalusta saataisiin yleisön käytettävissä oleva tiedonhaun väline. Tällöin se voitaisiin julkaista hyvinvointialueen verkkosivuilla. Tämä kehitystyö on vasta alussa.

Myös edellä mainittu toimeenpanopäätösten sisäinen tarkastelu ja sen varmistaminen, että valituskelpoiset päätökset tarvittaessa tehdään, varmentaa aluehallituksen mahdollisuutta valvoa alaistaan päätöksentekoa.

Päätösvalmistelun avoimuutta tuetaan informoimalla toimielimille 3 – 4 kertaa vuodessa päätöksentekoon tulossa olevista asioista.